

UMETNIK NA POTOVANJU

TEODOR STORM — FR. LOČNIŠKAR:

Strugar Pavel Pavlovič.

(Dalje.)

o hočem stopiti od okna, pride ženska spet, po cesti. Ustavi se pred jetnišnico in boječe stopi z eno nogo na stopnico; ozre se nazaj, in zagledal sem mlad obraz; iz njenih oči je sijal izraz žalosti in zapuščenosti; zdelo se mi je, da se ne upa več pred strogega nadzornika. Počasi zopet odide in se še vedno ozira na zaprta vrata; videlo se je, da ne ve, kam bi šla. Ko pa na oglu kaznilnice zavije po ozki ulici proti cerkvi, vzamem nehote svojo čepico s kljuko in grem za njo.

„Da, da, Pavlovič, to je prav!“ reče dobra mojstrovka; „le pojdite, ta čas pripravim zopet kavo.“

Bilo je jako mraz, ko sem stopil iz hiše; zdelo se mi je, da je vse izmrlo; z bližnje gore je gledal nekako žugajoče smrekov gozd dol na mesto; skoro od vseh oken so visele ledene zavese; vsaka gospodinja ni imela pet sežnjev drv kakor moja. — Odšel sem po ozki ulici proti cerkvi; in tam je klečala na mrzlih tleh pred Križanim mlada ženska, s sklonjeno glavo in z rokami v naročju. Molče stopim bliže; ko se zopet ozre na Zveličarja, jo nagovorim: „Oprostite mi, ker vas motim v molitvi; gotovo ste tujka v tem mestu!“

Pokimala je samo, ne da bi se kaj premaknila.

„Rad bi vam pomagal,“ rečem zopet, „samo povejte mi, kam hočete iti!“

„Ne vem več, kam,“ reče tiho in pobesi zopet glavo na prsa.

„Toda čez dobro uro je noč, in v tem strašnem vremenu vendar ne morete ostati na cesti!“

„Ljubi Bog mi pomaga,“ reče tiho.

„Da, da,“ rečem jaz, „mislim, da me je sam On poslal k vam!“

Zdelo se mi je, da jo je moje glasnejše govorjenje prebudilo; zakaj vstala je in stopila boječe proti meni; približala je svoj obraz mojemu in me gledala kot bi me hotela spoznati. „Pavel!“ vzklikne hipoma veselo, „Pavel, tebe mi pošilja ljubi Bog!“

Ne vem, kje sem imel oči, da nisem že prej spoznal tovarišice izza otroških let, male Leskarjeve Rezike! Seveda, zrasla je v lepo devico, in na obrazu, nekdanj tako veselem, se je brala sedaj globoka žalost.

„Kako si prišla sama semkaj, Rezika?“ jo vprašam. „Kaj se je zgodilo? Kje je tvoj oče?“

„V ječi, Pavel!“

„Tvoj oče, dobri mož! — Pojdi z menoj h gospodinji, kjer sem v službi; pozna te, večkrat sem ji pravil o tebi.“

Držeč se za roke kakor v otroških letih, se napotiva v hišo moje gospodinje, ki naju je že pričakovala pri oknu.

„Rezika je!“ zakličem, ko stopiva v sobo, „mislite si, gospa mojstrovka, Rezika!“

Dobra gospa sklene roke. „Sveta Mati božja, Rezika! Taka je! — Vendar,“ nadaljuje gospa, „v kakšni zvezi si s tem starim grešnikom tu gori? — Pavel mi je vedno pravil, da si poštenih staršev hči!“

Nato pa odvede gospa Reziko k peči in ji da stol; komaj je začela Rezika odgovarjati na njena vprašanja, je že stala pred njo skledica gorke kave.

„Le pij!“ reče gospodinja, „da se malo ogreješ; roke imaš vse otrple.“

Rezika je morala piti; dve svetli solzi sta ji kanili v kavo, potem je pa govorila.

Pripovedovala je, da ji je že pred nekaj leti umrla mati. „Ne zapusti očeta!“ ji je zašepetala v zadnjem trenutku na uho, „njegovo otroško srce je predobro za ta svet!“

Rezika začne ob tem spominu bridko jokati; celo kave ni hotela več piti, ki jo ji je mojstrovka vnovič nalila, da bi jo potolažila; šele čez nekaj časa začne spet.

Takoj po materini smrti se je morala naučiti vse vloge, ki jih je prej igrala mati. Preskrbela sta ji lep pogreb in plačala maše-zadušnice. Kmalu pa sta zapustila sveži grob in odšla po svetu za kruhom. Igrala sta kot prej „Izgubljenega sina“, „Sveto Genovefo“ in druge igre.

Pred par dnevi sta prišla opoldne v veliko vas in tam počivala. Oče je kake pol ure zaspal na trdi klopi za mizo, kjer sta prej zaužila borno

kosilce, ona pa je medtem napojila in nakrmila konja. Kmalu nato sta se zavila v odeje in se odpeljala naprej.

„A prišla nisva daleč,“ pripoveduje Rezika, „ko naju dohiti jezdec in začne nadlegovati. Pripovedoval je, da je izginila gostilničarju, kjer je moj oče opoldne spal, iz miznice listnica z denarjem. Oh, nimava doma ne prijatelja ne časti; nihče naju ne pozna!“

„Otrok, otrok,“ reče mojstrovka in pogleda mene, „ne smeš se pregrešiti!“

Jaz sem molčal, zakaj Rezikina tožba je bila deloma upravičena. — Morala sta nazaj v vas; voz z vsem, kar je bilo na njem, je pa ostal pri županu; stari Leskar je pa moral iti poleg jezdeca peš v mesto. Rezika je šla malo za njim, a jezdec jo je vedno podil nazaj. Mislila je, da pojde lahko z njim v ječo in ostane pri njem toliko časa, da ljubi Bog stvar predrugači. Toda — na nji ni bilo nič sumljivega: zato ni smela iti v kaznilnico, in ravnatelj jo je po pravici spodil od vrat.

Rezika tega še ni hotela razumeti; rekla je, da je to hujše kot kazen, kot ona kazen, ki doleti pravega tatu; a pristavila je, da bi tudi hudobnežu ne privoščila tako ostre kazni, samo da bi se izkazala nedolžnost njenega očeta.

Tedaj se spomnim, da me stari desetnik in sodnijski komisar jako rabita; prvemu sem namreč urejeval predilne stroje, drugemu sem pa brusil dragocene nože in britve; eden mi lahko dovoli vstop v kaznilnico, pri drugem pa lahko vložim izpričevalo o Leskarjevi poštenosti in s tem stvar nekoliko zavlečem; morda pa le pridejo še o pravem času pravemu zločincu na sled. Reziki rečem, naj se potolaži, in odidem takoj v kaznilnico.

Sušični nadzornik se je ravno jezil nad sitnimi ženskami, ki so vedno silile k svojim možem ali očetom. Povedal sem nadzorniku, kaj bi rad, in po kratkem obotavljanju greva oba po širokih stopnicah v gorenji del.

V stari kaznilnici je bil tudi zrak zaprt; neprijeten duh mi udari na nos, ko stopiva na dolg hodnik, ki so bile ob njem na obeh straneh celice za jetnike. Na koncu hodnika obstojiva pred celico; nadzornik zarožlja s ključi in poišče pravega; potem zaropotajo vrata, in oba vstopiva.

Sredi celice, obrnjen s hrbtom proti nama, je stal slaboten možiček, ki je menda zrl skozi nizko okence na košček sivega, žalostnega neba. Na njegovi glavi sem takoj opazil kratke, štrleče lase, ki so bili pa deloma že beli. Ko vstopiva, se mož obrne proti nama.

„Ali me še poznate, gospod Leskar?“ ga vprašam.

Ozre se name. „Ne, dragi gospod,“ odgovori, „nimam časti, da bi vas poznal.“

Povem mu ime svojega rojstnega mesta in rečem: „Oni malopridni deček sem, ki vam je nekoč pokvaril premetenega Gašperčka!“

„Nič hudega, nič hudega!“ reče on v zadregi, „to je že davno pozabljeno.“

A dozdevalo se mi je, da me malo sliši; njegove ustnice so se premikale, kot bi govoril sam s seboj popolnoma kaj drugega.

Tedaj mu povem, kako sem ravnokar našel njegovo Reziko; šele sedaj me pogleda naravnost. „Hvala Bogu, hvala Bogu!“ reče in sklene roke. „Da, da, Rezika in Pavel sta se časih igrala skupaj! Ali ste vi oni Pavel? O, vas že poznam; prav tisti prijazni obrazek kot ga je imel nekdanji Pavelček!“ Prikimal mi je tako presrčno, da so se mu zamajali lasje. „Lepo je bilo tam doli pri vas; a bilo nas ni nikdar več tja. Takrat je živela še moja žena! — Dobra ženska je bila in znala si je pomagati v največji zadregi. — Če bi še živela, bi me ne bili zaprli. Ljubi Bog, jaz nisem tat, gospod Pavlovič!“

Nadzornik, ki je hodil zunaj pred vrati, je že parkrat zarožljajal s ključi. Izkušal sem starega moža pomiriti in ga prosil, naj se pri prvem zaslišanju sklicuje name, ki sem bil v mestu znan in spoštovan.

Ko pridem zopet k mojstrovki, mi ta pravi: „To je svojeglavno dekle, Pavlovič; pomagajte mi malo; odkazala sem ji čumnato, kjer naj bi ostala, a hoče na vsak način v svoje beraško prenočevališče ali bogve kam!“

Vprašal sem Reziko, če ima svoje listine pri sebi.

„Moj Bog, te nam je vzel vaški župan!“

„Potem te ne vzame noben gostilničar pod streho,“ ji rečem; „to lahko sama veš!“

Znano ji je bilo to, in mojstrovka ji je veselo stisnila roke: „Vem, da imaš malo trmice,“ reče gospodinja, „Pavel mi je prav natančno pripovedoval vse o tebi; a od mene ne boš kar tako zbežala!“

Rezika je malo v zadregi zrla predse; potem me pa hitro vpraša, kaj je z očetom. Nato prosim gospodinjo, naj mi da nekaj posteljne oprave, nekaj sem jo pa vzel od svoje postelje in nesel vse skupaj Leskarju v ječo; seveda sem že prej prosil nadzornika dovoljenja. Ko smo šli spat, smo upali, da bo tudi starega Leskarja objel na mehki postelji v ječi blagodejni spanec.

* * *

Drugo jutro stopim ravno na cesto, da bi šel k sodnijskemu komisarju, ko mi prihiti nasproti nadzornik. „Prav pravite, Pavlovič,“ mi reče, „ta je nedolžen; ravnokar so privedli pravega tatiča; vašega znanca izpustimo še danes.“

Čez par ur res izpusti nadzornik Leskarja in mu pokaže pot k nam. Ker je bilo kosilo ravno napravljeno, mojstrovka ne miruje prej, da tudi on prisede k nam; toda jedi se ni dotaknil, če smo se še tako trudili; molče je sedel poleg svoje hčere in ji nežno božal roko. Tedaj zaslišim zunaj prijetno zvončljanje; ta glas mi je bil znan še izza mladosti.

„Rezika!“ rečem tiho.

„Slišim, Pavel!“

Kmalu sva stala oba zunaj pred vrati. Glej, tedaj zagledam na cesti voziček z zabojema, ki sem ga že tolikokrat želel videti. Poleg voza je šel kmetiški fant, z bičem in z vajeti v rokah; toda v voz je bil sedaj vprežen majhen belec.

„Kje sta pa pustila starega konja?“ vprašam Reziko.

„Nekega dne nama je padel na tla,“ pravi Rezika; „oče je šel takoj po živinozdravnika, toda medtem je žival že poginila.“ Nato oblijejo deklico solze.

„Kaj ti je, Rezika?“ jo vprašam, „saj je zopet vse dobro!“

Odkimala je z glavo, „Moj oče mi ne ugaja, ker tako molči, take sramote ne pretrpi!“

Rezika je slutila prav. Ko sta se nastanila v neki gostilnici in je oče že izdelal načrt, kam odideta — zakaj tukaj se ni upal več pokazati občinstvu — tedaj siromak nenadoma zboli, da je moral leči. Morali smo poklicati zdravnika; a bolezen se je vlekla dolgo časa. V skrbeh, da bi ne trpela pomanjkanja, ponudim Reziki svoj denar; toda ona reče: „Od tebe rada vzamem; vendar ne skrbi, nismo tako umazani.“ Preostajalo mi ni več drugega kot čuti časih pri bolniku namesto Rezike in, kadar mu je bilo boljše, malo pokramljati z njim.

Približal se je čas, ko bi moral odpotovati; pri srcu mi je bilo vedno težje. Vselej mi je bilo hudo, kadar sem zagledal Reziko; spomnil sem se, da se zopet ločiva in da odide ona z očetom v daljni, mrzli svet. Da bi imela vsaj dom! In kje bi ju iskal, če bi jima hotel kaj sporočiti! Dvanajst let je minilo, odkar sva se ločila, in morda preteče zopet toliko časa — če ne vse življenje.

„Pozdravi mi tudi očetovo hišico, ko prideš domov!“ mi reče Rezika, ko me spremi zadnji večer do vrat. „Zdi se mi, da vidim klopco pred vrati in lipo na vrtu; tega nikdar ne pozabim; tako lepo mi še ni bilo na zemlji!“

Ko je to izgovorila, se mi je zazdelo, da vidim v temni daljavi svojo domovino; zagledal sem mile oči svoje matere in resni obraz svojega očeta. „Oh, Rezika,“ ji rečem, „kje pa je sedaj moj dom? Saj je tam vse pusto in prazno.“

Rezika ne odgovori ničesar; poda mi samo roko in me pogleda s svojimi dobrimi očmi.

Zdelo se mi je, da slišim glas svoje matere: „Drži trdno to roko in povrni se z njo domov; imel boš zopet dom!“ — In držal sem jo trdno ter rekel: „Pojdi z menoj, Rezika! Oživiti hočeva moj dom in začeti novo, lepo življenje, kakršno sta živila moja roditelja!“

„Pavel,“ reče ona, „kaj misliš? Ne razumem te.“

Roka se ji je močno tresla, in zaprosil sem jo: „Rezika, razumi me!“

Ona nekaj časa molči, potem pa reče: „Pavel, svojega očeta ne morem zapustiti.“

„Ta gre z nama, Rezika! Na enem koncu hiše sta še dve sobi prazni, kjer lahko stanuje in gospodari po svoje; tudi stari Henrik ima tam svojo čumnat.“

Rezika odkima. „Toda, Pavel, midva sva potujoča človeka. Kaj bodo rekli ljudje pri vas?“

„Govorili bodo mnogo, Rezika!“

„In ti se ne bojši tega?“

Tem besedam sem se moral nasmejati.

„No,“ reče Rezika, „če imaš ti pogum, ga imam jaz tudi!“

„In rada v to privoliš?“ jo vprašam.

Odgovorila ni ničesar več, samo nalahno mi je stisnila roko; to mi je bilo boljše zatrdilo kot še toliko besed.

„No, in sedaj tudi menda že veš, kdo je Rezika,“ reče meni Pavlovič.

„To je naša gospa,“ mu odgovorim.

„Mislil sem si že, da ni pri nas rojena, ker časih še malo zavije po tuje.“

Moj prijatelj se je smejel, jaz sem pa sklenil, da bom ob prvi priliki prav natančno pazil na vse gospejine kretnje, če bi se morda dalo iz teh spoznati nekdanjo igralko s punčkami, Leskarjevo Reziko. — „Toda kje je gospod Leskar?“ vprašam nenadoma.

„Dragec“, odgovori moj prijatelj, „tam, kamor pojdemo tudi mi. Tam gori na pokopališču počiva poleg našega starega Henrika; a v njegov grob je zašel še en prijatelj iz mojih detinskih let. Povem ti vse, a pojdiva malo na izprehod; moja žena pride gotovo kmalu sem in ona bi nerada poslušala te davne zgodbe.“

Pavlovič vstane, in šla sva na izprehod za mesto. Le malo ljudi je naju srečevalo; zakaj mračilo se je že.

„Stari Leskar je bil z najinim sklepom popolnoma zadovoljen,“ začne zopet Pavlovič; „poznal je moje starše, zato je zaupal tudi meni. Poleg tega je bil že sit večnega potovanja; odkar je bil v nevarnosti, da ga zamenjajo z izgubljenim potepuhom, si je vedno želel stalnega doma. Toda moja dobra mojstrovka ni bila s tem tako zadovoljna; bala se je, da bi hči potujočega igralca ne bila dobra žena za rokodelca. — Tudi ona je kmalu drugače mislila.“

(Konec.)

LAD. OGOREK:

Gad.

ud je kakor gad! — Tako označujemo človeka, ki ima oster in zbadljiv jezik. Res, tudi jezik rani človeka, a še bolj ga rani gad, saj mu s svojimi strupenimi zobmi provzroči lahko — smrt.

V gornji čeljusti v glavi, ki je pokrita z drobnimi luskami, ima dva daljša, ota, strupena zoba. Kogar ujé, temu priteče iz gadovih zob v rano, ki je velika kot vbod igle, nevaren strup. Posebno ob vročih dneh je strup vedno opasen, časih deluje že v nekoliko minutah. Delovanje gadovega strupa opisuje Erjavec tako-le: „Od gada ujeden človek čuti hude bolečine. Pičen ud oteka,